

I Политички идентитет ЕУ – крај једне илузије

С обзиром на то да је покренуто питање порекла и улоге „европске догме“ у Србији [\[1\]](#) - и с обзиром на то да сматрам да је свеобухватност аргументације у овом смислу императив за домаћу стручну критичку јавност – прилог који следи треба разумети као континуитет, али и као позив за све ређа аутономна истраживања у овом правцу. Поред наима, већ образложених аргуменат

[\[2\]](#)

који указују на то да (1) за Србију „евроинтеграције“ чак ни са економског становишта на краћи и средњи рок (док је дужи рок у овом случају апстрактна имагинарна, дакле, неегзистентна одредница) нису профитабилне, ни „сунце на крају тунела“ од чије светлости ћемо, по изласку из „пећине“ можда чак и ослепети

[\[3\]](#)

; као и на то (2) да од српских евро-турбо-интеграција политичке, медијске и квазиинтелектуалне (квази)елите у Србији већ неко време праве нову идеологију, нова религију или нови марксизам, те аргумента (3) да је златно доба европске интеграције ствар прошлости, као и да је, консеквентно (4) процес проширења ЕУ суштински успорен, ако већ не и сасвим заустављен и, најзад, али никако не и на последњем месту (5) да претварање идеје ЕУ у снажну идеолошку фикцију, у привид (*Schein*

) који треба да савлада стварност, има за циљ да обесмисли, обезвреди, маргинализује или непосредно угрози безмало све националне и државне интересе Србије, утисак је да, поред дубоког јаза између ЕУ идеологије и стварности у Србији, постоји и претходеће размимоилажење између ЕУ догме и европских стварности.

Иако мислим, наима, да је поменута аргументација у снази, објективности и прецизности у великој мери импозантна – а свакако (само)довољна да буде покретач неопходног и озбиљног критичког дијалога политичке и интелектуалне јавности у Србији, са самосвојним корективним и креативним потенцијалом који из ње следи – ипак ми се чини да овој причи недостају два аргумента: први, да је *ЕУ пропала као политички пројекат* за то што није успео покушај да се конструише и у стварности заживи *европски политички идентитет*

, и други, да је тзв.

„демократски дефицит“

ЕУ довео у питање једну од њених самопрокламованих темељних вредности, а имплицитно, и уз пар других примера, и целокупну синтагму о „европским вредностима“. Разуме се, најзад, да постоји и јака унутрашња веза између оба неуспеха. Али кренимо редом.

Упркос настојањима ангажованих европских филозофа и интелектуалаца током деведесетих година, и напорима који се тешко и са много маште могу оквалификовати као непристрасни и неидеолошки – а поред фронтмена и широј јавности познатих перјаница у ликовима, рецимо, Бернара Анри-Левија или Алена Финкелкрота у том „европском покрету“ свој траг су оставили чак и далеко интелектуално респектабилнији попут Жака Дериде или, рецимо, и још далеко више, Јиргена Хабермаса, као и Етјена Балибара који је, међутим, пре годину дана променио позиције и написао текст под називом „Европа је мртав политички пројект“ [4] – прича о *европском идентитету и европском грађанству*

доживела је пораз. То значи да је, част ретким изузетцима – попут Алана Бадјуа – скоро целокупна интелектуална европска сцена, уз пратећи трансатлански криптокултурни „*back up*

“ и подршку, скоро две деценије, експлицитно или имплицитно фаворизовала и подстицала ширење ЕУ-форије, и да на крају у томе није успела. С друге стране, дакле, мултиплицирања и замало бескрајне експанзије „европских студија“, „европских покрета“, новонасталих универзитетских „наученија“, али и стратешких мрежа у НГО секторима задужених за креирање слике „Европе мира и помирења“, заједнице узорних „европских грађана“ – остала је стварност, једна жива Европа која није могла апсорбовати тај појмовни, културни, цивилизацијски, политички и етички редуccionизам. Јавно признање немачке канцеларке Ангеле Меркел, француског председника Николе Саркозија и британског премијера Дејвида Камерона да *мултикултурализам није успео*

представља тек једну страну овог новчића, јер једнако или ништа више није успело ни настојање да се теоријски артикулише и политички заживи мит који је гласио

„Ми,

грађани Европе!“

[5]

. „Ми“ смо и даље остали Французи, Немци, Британци, Холанђани, Финци, Мађари – а неки су остали чак и Срби. И уз изузетак ових последњих у низу, тешко да више ма ко може оспорити политичку и културну чињеницу да је савремена Европа савез држава које следе сопствене *националне интересе*

(баш као што их, узгред, природно и логично, следи већина других држава света, сем колонизованих земаља)

[6]

Разуме се, идеја ЕУ – када посматрамо њену спољашњу и унутрашњу генезу – била је изузетан пројекат послератне Европе, који је битно допринео међусобној сарадњи држава и подизању стандарда њених грађана, у облику Европске економске заједнице (ЕЕЗ). Али суштински изазов на који Европска економска заједница није успела адекватно одговорити тицао се управо *прелаза из економске у политичку заједницу, специфичног*

трансфера идентитета

који се

није догодио

. А тај прелаз није био остварљив - тачније, ни плаузибилан, ни природан, ни логичан - баш зато јер се

европски идентитет

није изградио као

политички идентитет

тј. као жива стварност Европе у којој се људи и народи препознају, коју сматрају својом отаџбином (

патриа

) и према којој гаје осећаје аутентичног патриотизма који произилази из припадања заједници. На тај начин је, наизглед парадоксално,

Европа у многим битним политичким, духовним и културним аспектима остала ван ЕУ

– и сада је суочена не само са економском него и политичком стварношћу која јој се муњевице враћа као бумеранг.

У том светлу, дакле, одбацивање Уговора о уставу Европе, потпуни неуспех у обликовању јединствене спољне политике (дипломатије, безбедносне и одбрамбене сфере), и тек половици успех синтезе у унутрашњим пословима, показују се као логичне импликације чињенице да се пројекат ЕУ није *политички утемељио*, односно, да *политике*

нема и не може бити без

политичког субјективитета

чији суштински део чини политички идентитет. Овај фундаментални недостатак везивног ткива у политици се изгледа – а то је развој догађаја у случају ЕУ сликовито потврдио – не може ничим надоместити, и као такав, тек је виртуелно одржив у одређеној јединици времена. Штавише, управо на бази ове

празнине,

произвољног простора субјективитета у који се, по потреби и наизменично може сместити такорећи „ма шта“ (од реторичких флоскула о „миру“, „развоју“, „стандарду“, „бољем животу“, „слободи“, „просперитету“ све до приче о „демократији“ о којој ћемо говорити у II делу), отвара се простор за политичку инструментализацију и злоупотребе, због чега је ЕУ већ скоро целу деценију у светској политици фигурирала као мањи, небитнији и маргиналнији део „западне политике“. Јер без „идентитета на међународној сцени“ – а тај идентитет није могла ни задобити обзиром да није успостављен

политички идентитет ЕУ

– ова Унија остала је, свесно или несвесно, тек пуки објект политике САД и НАТО-а.

Да ли ће се овај, у најмању руку, озбиљни неуспех, историјски књижити гломазној бриселској бирократији, њеној неспособности и плиткоумности, ЕУ цину који је себи поставио претежак задатак, политичким елитама земаља Европе или европским филозофима и интелектуалцима који нису успели да убеди људе у незаменљивост, изузетност и компактност „европског идентитета“ – или свима њима заједно – и да ли је овакав исход ствар *случајности* или можда политичке или појмовне *нежности* ствар је за друге прилике и анализе. А да ли је крај илузије о политичком идентитету ЕУ узрок, опште узев, неуспеха левице у Европи, тј. да ли ће левица у европским земљама бити суочена са све већим проблемима од којих данас видимо тек део, исто тако је изузетно сложено питање. Али оно што је прилично извесно је да криза левице у Европи пре свега има дубоке везе са њеним идеолошким дезинтегрисањем тј. неартикулисањем и необједињавањем „новог пролетеријата“ и свих „губитника транзиције“, односно лицемерним „европским“ заборављањем најбољих европских традиција, и недораслим слепим веровањима да се, на положају на маргинама Империје и у прихватању срца неолиберализма, могла изградити једна „социјална Европа“ правде, слободе и једнакости.

(Овај текст представља Идео нацрта шире студије која ће се појавити у штампаном издању следећег броја Нове српске политичке мисли,

Идео

„Демократски капацитет ЕУ – догађај који се није десио“,

III

део „Широм отворених очију – Европа против ЕУ“)

[1] <http://www.nspm.rs/prenosimo/slobodan-samardzic-poreklo-i-funkcija-evropske-dogme.html>

[2] Видети: <http://www.nspm.rs/kolumne-djordja-vukadinovica/najskuplja-srpska-rec-kandidat-ura.html>, <http://www.nspm.rs/kolumne-djordja-vukadinovica/srbija-i-eu-mamuzan-je-mrtvog-konja.html>, <http://www.nspm.rs/prenosimo/slobodan-samardzic-poreklo-i-funkcija-evropske-dogme.html>

[3] У Платоновом миту о пећини - односно у ироничном обрту приче која се иначе тиче највишег и истинског знања - сликовито се, кроз алегорију пећине, приказује да у њој живе људи који од детињства живе у оковима, принуђени да увек гледају ка унутрашњем зиду пећине, тако да никада не могу видети Сунчеву светлост која допире споља.

Ови људи у пећини симболишу за Платона већину човечанства која остаје само на нивоу нагађања (εἰκασία), опажајући само сенке стварности, и притом не показују никакву жељу да побегну из своје тамнице. Ако би ипак неки одбегли заробљеник почео да се привикава на Сунчеву светлост и да гледа у конкретне ствари, чије је сенке раније једино познавао, он би људе у пећини видео у правом светлу, наиме као затворенике у оковима обмане. Платон, *Држава*, VII књига.

[4] У овом тексту Балибар пише и признаје следеће: „Једне земље доминирају, док се над другима доминира...Не можемо, дакле, да не поставимо питање, да ли је ово почетак краја ЕУ, конструкције која је започета пре педесет година на темељима вековне утопије, а која се сада доказује као неспособна да испуни своја обећања. Уколико не пронађе капацитете за нови почетак на радикално новим основама, Европа је мртав политички пројекат.“ Балибар, Е. *Guardian*, 6.јун.2010.

[5] „Ми, грађани Европе?“ назив је Балибаровe књиге која се појавила 2001. године. Балибар, Е. „Ми, грађани Европе?“, Београдски круг, 2001.

[6] Ова новонастала чињеница слеђења националних интереса, међутим, пре говори управо о апсурдности и вероватно о политичкој „немогућности“ и „небудућности“ пројекта ЕУ, на начин на који је она деценијама била конципирана и у мери у којој је била „стварна“. Јер идеја на којој је ЕУ у облику у којем је познајемо саздана лежала је *с оне стране*

приче о „националним интересима“ коју је требало заменити причом о нераздвојеним, иманентним, незаменљивим и компактним „европским интересима“. Зато сваки покушај да се каже да се „може бити у ЕУ а у исти мах бранити националне интересе“ заиста вишеструко промашује тему и представља специфични *contadicio in adjecto*

. Разуме се, аргументација против оваквог становишта још је сложенија и богатија када је реч о односу Србије и ЕУ и српским националним интересима. Зато покушаји попут следећег нужно промашују мету: видети нпр.

<http://www.politika.rs/pogledi/Missa-Djurkovich/Orbanova-konzervativna-revolucija.lt.html>

ЕУ догма и европске стварности (I)

Пише: Богдана Кољевић
субота, 14 мај 2011 14:08
